

Svins munīcijā - Eiropas Medību un dabas aizsardzības asociāciju federācijas ziņojums un situācijas konteksts Baltijā un Ziemeļvalstīs

Zemeunvalsts.lv

Pēc divu desmitgadu ilgām diskusijām un intensīvām sarunām Eiropas mednieku organizācija FACE ir atzinusi pašreizējo Eiropas Savienības regulējuma projektu par svina skrošu ierobežošanu par pieņemamu un īstenojamu. Organizācija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi neizteikt iebildumus pret šo tekstu pašreizējā trīs mēnešu pārbaudes posmā. Iebildumu celšana noraidītu visu dokumentu kopumā, liekot Eiropas Komisijai izstrādāt jaunu priekšlikumu, kas jaunajos ģeopolitiskajos apstākļos medniekiem varētu būt daudz nelabvēlīgāks un ar plašāku aizlieguma tvērumu.

Galvenie panāktie kompromisi mednieku labā

Sākotnēji piedāvāto 18 mēnešu vai 3 gadu vietā ir panākts pagarinājums līdz septiņiem gadiem, lai ražotāji un mednieki spētu pielāgoties un vietējos veikalos būtu pieejama alternatīva munīcija. Ierobežojumi attieksies tikai uz skrotīm (gludstobra ieročiem). Lodes un vītņstobru munīcija no regulējuma izņemta, ņemot vērā tehnisko nepiemērotību alternatīvām un Eiropas aizsardzības un drošības dienaskārtību. Lielāko daļu alternatīvās munīcijas veidos tērauda skrotis, kas jau šobrīd ir pieejamas par cenām, kas ir līdzvērtīgas svina munīcijai. Dānijas un Nīderlandes pieredze rāda, ka šāda pāreja nemazina mednieku skaitu.

Ziemeļvalstīs un Baltijā

Diskusijas par pilnīgu svina munīcijas aizliegumu ārpus mitrājiem, kur aizliegums jau darbojas kopš 2023. gadam Baltijas un Ziemeļvalstu reģionā ir bijušas ļoti saspringtas, sadaloties divās nometnēs, jo, piemēram, Ziemeļvalstīs šobrīd ir “divas dažādas realitātes”.

Dānija un Nīderlande tiek minētas kā pozitīvie piemēri, jo tajās pilnīgs svina skrošu aizliegums visā teritorijā darbojas jau gadiem. Šo valstu pieredze kalpoja par pierādījumu, ka pāreja ir tehniski iespējama. Zviedrija un Somija, savukārt, ir vēsturiski ir izrādījušas lielu pretestību stingram Eiropas mēroga svina aizliegumam. Zviedrijas Mednieku asociācija un Somijas pārstāvji iepriekš iebilda, norādot uz alternatīvās munīcijas augstajām izmaksām un to, ka reģionā ir milzīgs skaits vecāka gadagājuma gludstobra ieroču, kuri nav piemēroti tērauda skrotīm un zaudēs savu vērtību un drošību. Tomēr, kad no regulējuma tika izņemtas vītņstobra lodes, Somijas un Zviedrijas ministrijas pauda atvieglojumu, jo lielo pārnadžu, piemēram, aļņu medības ar vītņstobra ieročiem paliek bez izmaiņām.

Igaunijas pārstāvji, tostarp politiķi Eiropas Parlamentā, piemēram, Riho Terrass, ir aktīvi rīkojuši debates par to, ka civilā tirgus ierobežojumi tieši ietekmē munīcijas ražošanas jaudas un piegādes ķēdes, kas nepieciešamas valsts aizsardzībai un militārajām struktūrām. Tāpat Igaunija iepriekš pauda bažas par paralēli plānotajiem ierobežojumiem svina izmantošanai makšķerēšanas rīkos, norādot uz negatīvu ietekmi uz rekreācijas zveju. 7 gadu pārejas periods skrotīm un ložu izņemšana no saraksta lielā mērā ir kļūdējusi Igaunijas medību kopienas asākās pretrunas.

Lietuva - stingra opozīcija aizsardzības apsvērumu dēļ

Lietuva ir bijusi viena no visskaļākajām oponentēm svina ierobežojumiem visā Eiropā. Lietuvas Aizsardzības ministrija un valstij piederošā munīcijas rūpnīca *Giraitės Ginkluotės Gamykla* (GGG) vērsa uzmanību uz to, ka saspringtajā ģeopolitiskajā situācijā un kara Ukrainā kontekstā jebkādi svina ierobežojumi pat civilajā sektorā vājina ražotājus un apdraud armijas gatavību, jo militārā un civilā munīcijas ražošana ir cieši saistītas. Tā kā gala projektā lodes tika pilnībā saglabātas un militārais sektors ir atbrīvots no ierobežojumiem, Lietuvas puses lielākās bažas par militāro apdraudējumu ir tikušas ņemtas vērā.

Reģionā pastāvēja nopietnas bažas par nacionālo drošību - Lietuvā, Igaunijā - un vēsturiskajiem ieročiem - Somijā, Zviedrijā. Tā kā FACE un dalībvalstīm izdevās panākt ložu svīturošanu no regulējuma un nodrošināt garu pārejas periodu skrotīm,

pašreizējais vērtējums arī Baltijā un Ziemeļvalstīs ir kļuvis pragmatisks – tas ir optimālākais iespējamais kompromiss.

Latvijas mednieku organizāciju viedoklis par 7 gadu pāreju

Latvijas mednieku organizācijas (kas ir mūsu – Latvijas Mežu sertifikācijas padomes biedri) - Latvijas Mednieku asociācija (LATMA) un Latvijas Mednieku savienība (LMS), lēmumu par 7 gadu pārejas periodu vērtē kā loģisku un nepieciešamu kompromisu.

Galvenie secinājumi no vietējās mednieku kopienas skatpunkta ir tādi, ka Latvijā ļoti liela daļa medību ir pārnadžu medības, kur izmanto vītņstobru ieročus. Tā kā lodes un puslodes no aizlieguma tika pilnībā izņemtas, asākais satraukums ir norimis.

Septiņi gadi tiek uzskatīti par pietiekamu laiku, lai Latvijas medību preču veikali un munīcijas importētāji pilnībā pārkārtotu savu sortimentu. Mērķis ir panākt, lai pārejas beigās tērauda vai citu alternatīvu munīciju varētu nopirkt jebkurā Latvijas reģionā par samērīgu cenu. Latvijas medniekiem jau ir praktiska pieredze ar svina aizliegumu, jo kopš 2023. gada svina skrotis ir pilnībā aizliegtas mitrājos un to tuvumā ūdensputnu medībās. Šis process sākumā radīja daudz pārpratumu par "mitrāja" definīciju, kas ietvēra pat "lielas peļķes", tāpēc garāks pārejas periods visas teritorijas aizliegumam ļaus izvairīties no sasteigtām kļūdām.

Tērauda skrotis un vecākie ieroči - ko tas nozīmē tehniski?

Lielākais tehniskais izaicinājums pārejai uz tērauda skrotīm ir saistīts ar padomju laika, piemēram, IŽ, TOZ un vecākiem Eiropas gludstobra ieročiem, kuriem joprojām ir liela loma Latvijas mednieku aprisēs.

Stobra sašaurinājumi un munīcijas veidi

Problēma ir tā, ka svins ir mīksts un, ejot cauri stobra sašaurinājumam (čokam), viegli deformējas. Tērauds ir ciets un nedeformējas. Šaujot ar tērauda skrotīm pa pilno čoku (1.0 mm) vai pat pusčoku (0.5 mm) vecāka gadagājuma ierocī, stobra galā var izveidoties "burbulis" (stobra uzpūšanās) vai sliktākajā gadījumā stobrs var plīst. Vecajos ieročos ar tērauda skrotīm droši

drīkst šaut tikai tad, ja stobra sašaurinājums ir cilindrs (0.0 mm) vai uzlabotais cilindrs (0.25 mm).

Ražotāji tērauda munīciju iedala divās kategorijās:

Pirmā ir standarta tērauda munīcija jeb *Standard Steel*, kas attīsta tādu pašu spiedienu kā parastā svina munīcija (parasti līdz 740 bar). Ar šādām patronām drīkst šaut no vecajiem ieročiem, ja vien skrošu izmērs nav pārāk liels (parasti līdz 3.25 mm jeb Nr. 4) un čoks nav par stingru.

Otrā ir paaugstinātas jaudas munīcija jeb *High Performance / Magnum*, kas attīsta spiedienu virs 1050 bar. Šo munīciju drīkst izmantot tikai mūsdienu ieročos, kas ir marķēti ar speciālu lilijas simbolu *fleur-de-lis*, kas apliecina stobra piemērotību tēraudam *Steel Shot Proof*. Vecie ieroči šādu spiedienu neizturēs.

Ja medniekam pieder vērtīga, veca bise ar fiksētiem pilnajiem čokiem, kurā tērauda skrotis izmantot nedrīkst, būs jāizvēlas citas un dārgākas alternatīvas, kā piemēram, Bismuta *Bismuth* vai Volframa *Tungsten* skrotis. Šie materiāli ir mīkstāki un līdzīgi svinam, kā arī ir pilnībā droši vecajiem stobriem, taču to cena šobrīd ir ievērojami augstāka nekā tēraudam vai svinam. 7 gadu pārejas perioda laikā tiek cerēts uz šo alternatīvu cenu kritumu.

Vecie ieroči nebūs uzreiz jāizmet, taču medniekiem būs rūpīgi jāizpēta sava ieroča tehniskie parametri un jāpāriet uz *Standarta* tērauda munīciju ar mazāka izmēra skrotīm vai jāizvēlas bismuta alternatīvas.